FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT LEENDERT A. GEELHOED

föredraget den 12 juni 2001 [1]

1. Genom föreliggande talan, som väckts med stöd av artikel 181 i EG-fördraget, yrkar kommissionen på återbetalning av ett förskott jämte ränta till följd av uppsägning av ett avtal som slutits inom ramen för Thermie-programmet. Sökanden har sagt upp avtalet på grund av svarandenas avtalsbrott.

I — Avtalets innehåll

2. Den 17 december 1992 slöt kommissionen ett avtal med Manuel Pereira Roldão et Filhos, L.[da], med säte i Portugal (nedan kallat MPR), l'Instituto Superior Técnico, också med säte i Portugal (nedan kallat IST), samt King, Tandevin & Gregson (Holdings) Ltd, med säte i Förenade kungariket (nedan kallat KTG). Avtalet avsåg gemenskapens beviljande av finansiellt stöd till förmån för ett projekt med beteckningen "Low Emissions — Low Cost Melting Tank for Superior Lead Crystal" (tank för smältning av blykristall till en begränsad kostnad och med små föroreningar) (nedan kallat avtalet). Avtalet, som har nummer IN 90/91 PO/UK, har slutits inom ramen för verksamheten på området för främjande av energiteknik i Europa (Thermie-programmet) som infördes genom förordning (EEG) nr 2008/90. [2]

3. Två bilagor ingår som en del i avtalet. Bilaga I avser de tekniska och finansiella specifikationerna. Bilaga II avser "general conditions" (nedan kallade de allmänna villkoren).

4. Enligt artikel 2.1 i avtalet, skall projektet ha en varaktighet på 36 månader från och med den 1 januari 1993 och MPR, IST och KTG (nedan kallade kontrahenterna) förbinder sig att utföra de arbeten som framgår av avtalet enligt den tidsplan som föreskrivs däri.

5. MPR har utsetts till samordnare för projektet. Med stöd av artikel 1.4 i avtalet åtar sig samordnaren ansvaret för de avtal som sluts mellan kommissionen och kontrahenterna. Samordnaren åtar sig bland annat att i kontrahenternas namn samla in de dokument som skall lämnas till kom-

1 — Originalspråk: nederländska.

2 — Rådets förordning av den 29 juni 1990 om främjande av energiteknik i Europa (Thermie-programmet), EGT L 185, s. 1.

missionen. Samordnaren skall sålunda, i enlighet med artikel 5.1 i avtalet, lägga fram rapporter till kommissionen varje halvår om hur arbetet fortskrider i syfte att redogöra för den tekniska och finansiella situationen. Denna förpliktelse framgår av artikel 6.1.a i de allmänna villkoren.

6. I enlighet med artikel 4.1 i avtalet har kommissionen förbundit sig att finansiera projektet enligt en tidsplan som bland annat innefattar betalningen av ett förskott på 357 813 ecu.

7. Enligt artikel 4.3 första meningen i avtalet skall kommissionen verkställa alla betalningar till samordnaren som ansvarar för att de aktuella beloppen omedelbart överförs till alla kontrahenter. I bestämmelsens andra mening föreskrivs vidare, att kommissionen under inga omständigheter kan hållas ansvarig för någon som helst försummelse från samordnarens sida vid fullgörandet av dennes förpliktelser.

8. I artikel 17.2.a första meningen i de allmänna villkoren, stadgas att kommissionen skall betala ut förskottet inom en frist på två månader från det att avtalet undertecknats av alla parter. Enligt artikel 17.2.a, andra meningen, skall förskottet användas inom ramen för avtalet.

9. Kontrahenterna har enligt avtalet informationsplikt på vissa punkter. Enligt artikel 2.2 första meningen skall kommissionen underrättas om alla förseningar i avtalets genomförande. I enlighet med artikel 1.4 i de allmänna villkoren skall kontrahenterna, via samordnaren, informera kommissionen om när avtalets genomförande påbörjas och utan dröjsmål informera om slutförande av eller avbrott i arbetet samt om varje annan händelse eller omständighet som på ett väsentligt sätt skulle kunna påverka avtalets fullgörande.

10. Enligt artikel 2.2 andra meningen i avtalet får kommissionen säga upp avtalet under de omständigheter som framgår av artikel 8 i de allmänna villkoren. I artikel 8.2.d i de allmänna villkoren föreskrivs bl.a. att kommissionen, då en kontrahent brustit vid fullgörandet av sina åtaganden, får, efter att skriftligen ha uppmanat den försummande parten till rättelse, anse avtalet som uppsagt om avtalsbrottet kvarstår en månad efter anmodan till rättelse, och försummelsen inte kan anses ursäktlig med hänsyn till godtagbara tekniska eller ekonomiska skäl.

11. Enligt artikel 2 första meningen i de allmänna villkoren ansvarar de tre kontrahenterna gemensamt och solidariskt gentemot kommissionen för alla avtalsbrott som någon av dem gör sig skyldig till. I bestämmelsens sista mening föreskrivs emellertid att en kontrahent inte ansvarar för annan kontrahents försummelse beträf-

fande sådan återbetalning som avses i artikel 8.4 i de allmänna villkoren, om han på ett för kommissionen rimligen tillfredsställande sätt, kan visa att han ej medverkat till underlåtelsen och att han i övrigt uppfyller kraven i artikel 1.4 i de allmänna villkoren.

12. För det fall avtalet skulle upplösas på grundval av artikel 8.2.d, har kommissionen, med stöd av artikel 8.4 i de allmänna villkoren, rätt att kräva tillbaka det finansiella stöd den utgivit inom ramen för det upplösta avtalet. Kommissionen får begära betalning av ränta från den dag då kontrahenten erhöll det finansiella stödet.

13. Enligt artikel 9.1 skall avtalet lyda under portugisisk lag. I artikel 12 i de allmänna villkoren stadgas exklusiv behörighet för domstolen avseende alla tvister med anledning av detta avtal.

II — Sakomständigheter

14. Avtalet undertecknades den 17 december 1992 av MPR, den 21 december 1992 av IST och den 8 januari 1993 av KTG.

15. Den 22 februari 1993 betalade kommissionen ut ett förskott på 357 813 ecu till MPR, i dennes egenskap av projektets samordnare. Beloppet sattes in på bankkonto nummer 2702410/000/001 (Banco Fonsecas & Burnay i Leira).

16. Den 22 september 1993 genomförde kommissionen en teknisk inspektion hos MPR.

17. Den 20 oktober 1993 skickade kommissionen en skrivelse till MPR, med kopia till IST och KTG. I denna skrivelse konstaterade den att MPR inte hade fullgjort sina avtalsförpliktelser. På grundval av den inspektion som genomfördes den 20 september 1993 kunde man konstatera att projektets genomförande ännu inte hade påbörjats. Dessutom hade MPR inte, såsom var föreskrivet i artikel 2.2 i avtalet, informerat kommissionen om förseningen i genomförandet. Kommissionen påpekade därutöver att det utbetalade förskottet, i ljuset av artikel 17.2.a i de allmänna villkoren, använts till andra ändamål än de som det var avsett för enligt bilaga I i avtalet. Eftersom MPR inte hade fullgjort sina avtalsförpliktelser, innehöll skrivelsen en upplysning, enligt artikel 8 i de allmänna villkoren om att avtalet skulle kunna sägas upp. Om inte MPR betalade tillbaka det utgivna förskottet inom en frist på två månader till bankkontot hos Banco Fonsecas & Burnay i Leira, skulle kommissionen automatiskt säga upp avtalet.

18. MPR sände då en skrivelse till kommissionen som inkom den 7 december 1993. I denna skrivelse bestred företaget påståendet om att avtalets genomförande ännu inte skulle ha påbörjats, eftersom IST och KTG redan hade utfört arbeten inom ramen för projektet. Om det förelåg några förseningar, berodde de på förseningar i kommissionens finansiering samt fall av force majeure som kommissionen enligt MPR i detalj hade fått kännedom om. Samordnaren uppgav dock att den var beredd att utreda alla alternativa lösningar för att säkra att avtalet fullföljdes inom ramen för en reviderad tidsplan. MPR sade sig vara berett att hålla ett sammanträde i denna fråga med kommissionen i Bryssel.

19. I en skrivelse daterad den 11 januari 1994, som i kopia också ställts till IST och KTG, uppgav sig kommissionen vara beredd att diskutera hur frågan fortsättningsvis skulle hanteras, under förutsättning att MPR tillhandahöll ett intyg från banken på att det överförda förskottet var tillgängligt på det ovan nämnda kontot.

20. Det framgår av en skrivelse av den 16 maj 1994, ställd till de tre kontrahenterna, att kommissionen vid denna tidpunkt ännu inte hade erhållit något intyg från banken som utvisade att det utbetalda förskottet hade återförts till det ovan nämnda kontot. Kommissionen beviljade de tre kontrahenterna en sista frist på en månad för att betala tillbaka förskottet. I skrivelsen tillkännagav kommissionen att bestämmelserna i artikel 8 i avtalet skulle bli omedelbart tillämpliga om inte bankintyget företeddes för kommissionen inom nämnda frist.

21. I en skrivelse av den 14 juni 1994 bad MPR, med hänvisning till ett antal särskilda omständigheter, kommissionen att skjuta upp det beslut som den förvarnat om i sin skrivelse av den 16 maj 1994. MPR uppgav att företaget hade för avsikt att genomföra projektet i samband med en omstrukturering av "Cristalware Portuguese Industry", som skulle äga rum en månad senare. Man meddelade dessutom att företaget självt befann sig i en fas av omstrukturering. Därutöver meddelade företaget att KTG under tiden hade blivit försatt i konkurs, vilket medförde att det behövde söka efter en ny partner.

22. I en skrivelse av den 7 juli 1994, ställd till MPR och IST, konstaterade kommissionen att kontrahenterna inte varit i stånd att prestera det intyg den begärt den 16 maj 1994. Kommissionen gick emellertid, undantagsvis och med anledning av de finansiella möjligheter projektets omstrukturering samt inbegripandet av en eventuell ny partner skulle kunna föranleda, med på att skjuta upp sitt beslut om uppsägning av avtalet med stöd av dess artikel 8. Den nya fristen gällde till och med den 31 december 1994. Kontrahenterna skulle under denna period förse kommissionen med all information rörande befintliga problem. Kommissionen meddelade att avtalet ändå skulle komma att sägas upp med omedelbar verkan om det inte kunde säkerställas att projektet kunde genomföras efter den 31 december 1994.

23. Enligt kommissionen besvarade MPR och IST inte skrivelsen av den 7 juli 1994.

24. Den 7 juni 1995 meddelade kommissionen MPR och IST skriftligen att den hade beslutat att säga upp avtalet, vilket den hade förvarnat om i sin skrivelse av den 7 juli 1994. Kommissionen noterade i detta hänseende att i) förskottet inte var tillgängligt på det aktuella bankkontot, ii) projektets genomförande ännu inte hade påbörjats, samt iii) varken information om eller garantier för projektets genomförande förelåg. Kommissionen uppgav att nämnda beslut skulle träda i kraft inom en frist av två månader från det att dess skrivelse mottagits.

25. Den 11 november 1995 sände kommissionen en anmodan om återbetalning till MPR, vilken innehöll en begäran om återbetalning av förskottet på 357 813 ecu. Med hänsyn till att detta belopp ännu den 17 oktober 1996 inte hade överförts sände kommissionen en skriftlig påminnelse till MPR, där den sistnämnde uppmanades att omedelbart återbetala det utgivna förskottet.

26. Beloppet hade den 10 mars 1997 fortfarande inte återbetalats. Genom ett föreläggande begärde kommissionen att återbetalning skulle ske inom en frist på två veckor från det att kommissionens skrivelse mottagits. Den tillade också att ränta skulle utgå från och med samma tidpunkt. Kommissionen varnade för att den skulle vidta rättsliga åtgärder om MPR fortsättningsvis inte betalade. Skrivelsen som sändes rekommenderat togs emot av MPR den 18 mars 1997. Den 4 juli 1997 begärde kommissionen ånyo skriftligen att förskottet skulle återbetalas. Den uppgav i denna skrivelse att den skulle utkräva återbetalning av nämnda belopp genom ett rättsligt förfarande.

27. Den 16 februari 1999 hade kommissionen ännu inte återfått någonting från kontrahenterna.

III — Förfarandet och parternas yrkanden

28. Kommissionens ansökan inkom till domstolen den 22 februari 1999.

29. Kommissionen har i ansökan yrkat att domstolen skall

a) förplikta svarandena att till sökanden återbetala ett belopp på 357 813 ecu samt per den 1 januari 1999 upplupen ränta med 185 833,78 ecu jämte ränta

på kapitalbeloppet till dess att full betalning skett,

b) förplikta svarandena att ersätta rättegångskostnaderna.

30. IST har yrkat att talan skall ogillas och att kommissionen skall förpliktas att ersätta alla rättegångskostnader.

31. MPR har inte inkommit med svaromål. I en skrivelse av den 25 juni 1999 har kommissionen i denna del yrkat att domstolen skall bifalla kommissionens talan genom tredskodom i enlighet med artikel 94.1 i domstolens rättegångsregler.

32. I avsaknad av KTG:s exakta adressuppgifter har det inte varit möjligt att delge denne föreliggande framställan. Man kan, med ledning av handlingarna i utredningen, sluta sig till att denna kontrahent under tiden försatts i konkurs. Kommissionen uppgav i sin skrivelse av den 26 april 1999 att den endast önskade fullfölja talan gentemot MPR och IST.

33. Den 15 mars 2001 höll kommissionen och IST sina anföranden under den muntliga förhandlingen.

IV — Parternas grunder och huvudargument

34. Kommissionen gör gällande att MPR har underlåtit att fullgöra de skyldigheter som ålegat företaget i enlighet med artikel 2 i avtalet, genom att inte iaktta den tidsplan som anges i bilaga I till avtalet. Den förlängda frist kommissionen medgav utan att vara förpliktad därtill förändrade i detta hänseende ingenting. Kommissionen hävdar att den vidtagit alla åtgärder som behövs för att kunna återkräva förskottet på 357 813 ecu. Dessutom har den sagt upp avtalet i enlighet med bestämmelserna i artikel 2 i avtalet och artikel 8 i de allmänna villkoren. Kommissionen gör gällande att avtalet, i och med att den frist som utsatts i skrivelsen av den 4 juli 1997 har löpt ut, skall anses uppsagt.

35. Kommissionen anför vidare att svarandena är solidariskt ansvariga gentemot kommissionen i enlighet med artikel 2 i de allmänna villkoren. Detta solidariska ansvar skulle också ha erkänts enligt portugisisk rätt.

36. Kommissionen erinrar för övrigt om artikel 4.3 i avtalet. Enligt denna bestämmelse ansvarar samordnaren för att den aktuella delen av förskottet överförs till andra kontrahenter, och kommissionen kan på intet sätt hållas ansvarig för någon som helst brist i fullgörandet av denna förpliktelse från samordnarens sida. För övrigt framgår det av domstolens senare praxis, att det på grund av kontrahenternas soli-

dariska ansvar åligger var och en av dem, i egenskap av medparter, att återbetala förskottet för det fall någon inte skulle fullgöra sin förpliktelse. [3]

37. IST:s svaromål grundas i huvudsak på två argument.

38. För det första, framhåller IST att företaget inte fick kännedom om MPR:s försummelser förrän det mottog en kopia av kommissionens skrivelse till MPR av den 20 oktober 1993, i vilken det senare anmodades att återbetala förskottet till det ursprungliga bankkontot. Dessutom gör IST gällande att företaget, både före och efter det att det fått kännedom om de oegentligheter MPR orsakat, vidtagit alla rimliga åtgärder för att fullgöra avtalet. De handlingar som IST företett visar tydligt att företaget aktivt ansträngt sig att fullgöra sina avtalsförpliktelser.

39. Kommissionen hade således ingen rätt att rikta anspråk på återbetalning av förskottet jämte ränta mot IST. Även om man i föreliggande fall skulle medge förekomsten av ett solidariskt ansvar, kan IST inte hållas ansvarigt för betalning av dessa belopp eftersom företaget rättat sig efter föreskrifterna i den friskrivningsklausul som återfinns i artikel 2 i de allmänna villkoren. IST anför, i ljuset av dessa villkor, att de faktiska omständigheterna tydligt visar att företaget inte medverkat till MPR:s avtalsbrott. IST uppmanade faktiskt samordnaren regelbundet att fullfölja avtalet. Därutöver påpekar IST att företaget inte omfattas av förpliktelserna i artikel 1.4 i de allmänna villkoren eftersom dessa endast omfattar projektets samordnare, nämligen MPR. Dessutom har IST, i enlighet med artikel 1.4 i de allmänna villkoren, informerat kommissionen om de förseningar som uppkommit på grund av problem hänförliga till MPR.

40. Dessutom gör IST gällande att företaget varit i god tro från och med den fas som föregick avtalets ingående till dess att avtalet sades upp. Företaget framhåller att det sedan länge bedriver forskning och att det redan tidigare erhållit finansiellt stöd från Europeiska unionen.

41. För det andra, och i andra hand, gör IST gällande att kommissionen i förevarande fall inte kan åberopa solidariskt ansvar för att utkräva hela betalningen hos vilken som helst av kontrahenterna. Det finns stöd för denna invändning i ett antal artiklar i den portugisiska Còdigo Civil (civillagstiftning, nedan kallad CC). IST gör en tolkning av artikel 519.1 i CC som, för det fall då en borgenär kräver alla medgäldenärer samtidigt, medför att man inte tillämpar solidariskt utan delat ansvar. I artikel 519 i CC stadgas nämligen att borgenären kan kräva vem som helst av gäldenärerna solidariskt på hela beloppet eller var och en av gäldenärerna på en del

3 — Dom av den 25 februari 1999 i mål C-65/97, kommissionen mot Cascina Laura och Gariboldi (REG 1999, s. I-1017), punkterna 21—23.

därav. Om denne på rättslig väg begärt prestationens fullgörelse hos en av gäldenärerna kan han emellertid inte längre kräva de andra gäldenärerna på den del av fordran som han krävt hos den förste av dem, annat än om han inte skulle kunna utfå prestationen hos den förste av dem på grund av ett giltigt skäl.

42. Enligt IST har kommissionen, genom att kräva alla kontrahenter, avsagt sig sin rätt att kräva solidarisk fullgörelse avseende hela skulden. Kommissionen kan följaktligen inte kräva medgäldenärerna på mer än deras andel i den totala skulden. Förskottet har endast betalats ut till MPR, och IST har inte mottagit någonting. MPR är alltså den ende svaranden som kommissionen skulle kunna kräva på återbetalning av förskottet jämte ränta.

43. Kommissionen gör i sin replik gällande att det i föreliggande fall finns ett giltigt skäl, nämligen att det är omöjligt att återfå förskottet från MPR, som blev insolvent den 26 april 1999. IST bestrider detta argument och hävdar att det har anförts för sent och därför bör avvisas.

44. Slutligen, vad beträffar betalning av ränta, åberopar IST artikel 520 i CC. Enligt denna bestämmelse är endast den av de solidariskt ansvariga gäldenärerna, vilken kan lastas för underlåtelsen, förpliktigad att reparera skadan. IST menar att de själva inte kan anses skyldiga att utge skadestånd i form av ränta, eftersom den uteblivna återbetalningen av förskottet i sin helhet är att hänföra till MPR.

45. Kommissionen invänder mot detta synsätt. Den åberopar lydelsen i artikel 8.4 andra stycket i de allmänna villkoren, där det stadgas att kommissionen har rätt att begära ränta då finansiellt stöd skall återbetalas, samt domstolens senare praxis, enligt vilken den part som ej fullgjort sina förpliktelser i mål om återbetalning av förskott åläggs att betala ränta. [4]

V — Bedömning

46. Enligt artikel 39 i domstolens rättegångsregler skall ansökan delges svaranden. Kommissionens ansökan har inte delgivits KTG. Kravet på kommunicering är därmed ej tillgodosett och talan mot KTG kan inte prövas i sak. Kommissionen har också meddelat att den kommer att avstå från att föra talan mot KTG och önskar fullfölja talan endast mot kontrahenterna MPR och IST. Jag kommer alltså att begränsa min bedömning till att omfatta dessa två parter.

4 — Dom av den 10 juni 1999 i mål C-172/97, kommissionen mot SIVU och Hydro-Réalisations (REG 1999, s. I-3363), samt i mål C-334/97, kommissionen mot Montorio (REG 1999, s. I-3387).

47. De olika faktiska och rättsliga omständigheterna föranleder att MPR och IST behandlas separat i förevarande förslag.

A — *MPR*

48. Det framgår av de uppgifter som lämnats av kommissionen att ansökan har delgivits MPR i laga ordning. I enlighet med artikel 39 i rättegångsreglerna skickades ansökan den 1 april 1999 med rekommenderat brev och mottagningsbevis till Carlos Manuel Bueri Alves Antero, som skrivit under avtalet för MPR:s räkning i sin egenskap av "managing director". MPR har emellertid inte inkommit med svaromål inom de frister som föreskrivs i artikel 40.1 i rättegångsreglerna. Domstolen skall alltså meddela tredskodom mot MPR i enlighet med artikel 94.1 i rättegångsreglerna.

49. Efter att ha fastställt att talan mot MPR skall prövas i sak är det lämpligt att, i enlighet med artikel 94.2 i rättegångsreglerna, utreda huruvida talan skall vinna bifall på grund av kommissionens påståenden om denna avtalspart som svarade för projektets samordning.

50. Det har styrkts att förskottet verkligen betalades till MPR. Kommissionen har företett en kopia av en betalningsorder, daterad den 22 februari 1993 avseende ett belopp på 357 813 ecu ställd till MPR och bankkonto 2702410/000/001 (Banco Fonsecas & Burnay i Leira). Förskottet har alltså betalats ut i enlighet med artikel 17.2.a i de allmänna villkoren, inom en frist av två månader från det att avtalet den 8 januari 1993 undertecknades av KTG så som den siste kontrahenten.

51. Med stöd av artikel 8.2 i de allmänna villkoren får kommissionen ensidigt säga upp avtalet om något av de rekvisit som anges i denna bestämmelse är uppfyllt. I sin skriftväxling med kontrahenterna har kommissionen inte preciserat vilket av dessa i artikel 8.2 uppräknade rekvisit som den åberopar. Man kan emellertid inte rimligen bestrida, med beaktande av skrivelsens lydelse, att kommissionen i sitt ursprungliga föreläggande av den 20 oktober 1993, avsåg det uppsägningsrekvisit som återfinns i artikel 8.2.d i de allmänna villkoren.

52. Med stöd av artikel 8.2.d i de allmänna villkoren får kommissionen säga upp avtalet då i) någon av kontrahenterna inte fullgjort en av sina förpliktelser, ii) den part som gjort sig skyldig till försummelsen skriftligen har uppmanats att åtgärda försummelsen, iii) försummelsen kvarstår en månad efter föreläggandet, samt iv) försummelsen inte rimligen kan anses ursäktlig med hänsyn till skäliga tekniska och ekonomiska orsaker.

53. Jag bedömer att dessa fyra rekvisit är uppfyllda i föreliggande fall.

54. Vad beträffar avtalsbrottet åberopar kommissionen, i sin skrivelse av den 20 oktober 1993, två bestämmelser som man påstår MPR skall ha brutit mot, nämligen artikel 2.2 i avtalet samt artikel 17.2.a i de allmänna villkoren.

55. Kommissionen anför inledningsvis att MPR har underlåtit informera dem, i enlighet med artikel 2.2 i avtalet, om förseningar i projektets genomförande. Detta påstående tycks mig vara välgrundat.

56. Enligt den tidsplan som återfinns i tabell 1 i avtalets bilaga I skulle den del av projektet som benämns "design and basic engineering" ha genomförts under perioden januari till september 1993. Enligt en tabell som återfinns på sidan 3 i bilaga I skulle denna del av projektet vidare ha genomförts i Marinha Grande, som är MPR:s säte. Av detta följer att MPR redan under projektets första fas borde ha utfört arbeten i syfte att fullgöra avtalet.

57. MPR bestrider, i sin skrivelse som inkom till kommissionen den 7 december 1993, att avtalets genomförande ännu inte skulle ha kommit igång under denna period, med hänvisning till att kontrahenterna IST och KTG redan då hade utfört arbeten. Däremot bestrider man, i nämnda skrivelse, inte att MPR självt ännu inte hade påbörjat projektets genomförande. Därtill kommer att företaget, genom att åberopa force majeure och genom att för kommissionen föreslå att gemensamt söka alternativa lösningar för att säkerställa avtalets genomförande, i själva verket medger sin försummelse.

58. Man kan för övrigt definitivt inte, på grundval av handlingarna i akten, sluta sig till att MPR, i sin egenskap av samordnare, har fullgjort sin förpliktelse, i enlighet med bestämmelserna i artikel 5.1 i avtalet och artikel 6.1 i de allmänna villkoren sammantagna, att varje halvår lägga fram rapporter till kommissionen om arbetets fortskridande inom ramen för rapporten om den tekniska och ekonomiska situationen. Dessutom innehåller akten inget bevismaterial av vilket det skulle framgå att kommissionen på annat sätt erhållit väsentlig information från samordnaren om hur projektets genomförande fortskridit. Jag anser följaktligen att MPR förutom sin försummelse avseende den informationsplikt som avses i artikel 2.2 i avtalet, också har brustit i förpliktelsen att avge redovisning, i enlighet med bestämmelserna i artikel 5.1 i avtalet samt artikel 6.1 i de allmänna villkoren sammantagna.

59. För det andra anklagar kommissionen, i sin skrivelse av den 20 oktober 1993,

MPR för att i strid med artikel 17.2.a i de allmänna villkoren, ha använt det förskott kommissionen betalat ut för andra ändamål än de som det enligt avtalet var avsett för. Senare skriftväxling mellan MPR och kommissionen, i synnerhet skrivelserna från december 1993 och juni 1994, motbevisar inte detta påstående. Trots att kommissionen med regelbundna mellanrum lär ha anmodat MPR att återbetala förskottet in på det ursprungliga bankkontot, har MPR inte efterkommit denna begäran. Detta medför, enligt min mening, att den påstådda försummelsen mot ovan nämnda bestämmelse bör anses vara styrkt.

60. Vad beträffar de tre övriga uppsägningsgrunderna, torde nedanstående iakttagelser vara tillräckliga.

61. För det första möjliggjorde kommissionen, genom sina skrivelser av den 11 januari och 7 juli 1994, för MPR att med god marginal kunna fullfölja avtalet. Såvitt framgår av handlingarna i akten har MPR inte använt sig av denna möjlighet.

62. För det andra har kommissionen, genom att i sin skrivelse till kontrahenterna av den 7 juni 1995 ange att dess beslut om uppsägning skulle få verkan två månader efter det att nämnda skrivelse emottagits av dem, också med god marginal iakttagit den uppsägningsfrist på en månad som föreskrivs i detta hänseende.

63. För det tredje kan försummelserna inte anses ursäktliga med hänvisning till tekniska och ekonomiska omständigheter. Även om MPR, i sin skrivelse av den 14 juni 1994, åberopat en intern omstrukturering, kan en orsak av denna art inte med framgång åberopas, eftersom den är hänförlig till det aktuella företagets egen situation, och inte till tekniska eller ekonomiska problem förenade med genomförandet av forskningsprojektet. [5]

64. På grundval av handlingarna i akten, drar jag således slutsatsen att kommissionen på goda grunder kunde, i sin skrivelse av den 7 juni 1995, besluta att säga upp avtalet med stöd av artikel 8 i de allmänna villkoren.

65. I enlighet med artikel 8.4 andra stycket i de allmänna villkoren, skall ränta utgå från och med den dag då förskottet mottogs, och till en räntesats som tillämpas av den Europeiska fonden för monetärt samarbete för dess transaktioner i ecu och som publiceras den första vardagen i varje månad, med tillägg av 2 %. Kommissionen uppgav, i sin skrivelse till MPR av den 10 mars 1997, att den skulle kräva ränta på förskottet från och med den femtonde dagen efter det att skrivelsen hade mottagits den 18 mars 1997. Kommissionen kräver nu upplupen ränta per den 1 januari 1999 till ett belopp av 185 833,78 ecu jämte ränta på kapitalbeloppet till dess att full betalning skett. Kommissionen har

5 — Se dom av den 9 november 2000 i mål C-356/99, kommissionen mot Hitesys SpA (REG 2000, s. I-9517), punkt 22.

specificerat nämnda belopp på 185 833,78 ecu i en bilaga till framställan. Ingenting i handlingarna är av den beskaffenheten att det kunde föranleda tvivel om att detta yrkande är välgrundat. [6]

66. Följaktligen framstår, enligt min mening, kommissionens yrkanden som välgrundade och i överensstämmelse med artikel 94.1 i rättegångsreglerna, när det gäller det anspråk som riktas mot MPR på återbetalning av det förskott på 357 813 ecu, som utbetalades den 22 januari 1993, jämte ränta.

B — *IST*

67. Huruvida kommissionen skall vinna bifall för sin talan mot kontrahenten IST bör bedömas i ljuset av avtalets bestämmelser, IST:s uppträdande samt det regelverk som finns i portugisisk civilrätt avseende solidariskt ansvar.

68. Det är ostridigt att avtalet föreskriver att de tre kontrahenterna skall vara solidariskt ansvariga för dess fullgörande. Detta framgår klart av själva lydelsen. I ingressen stadgas att kontrahenterna handlar gemensamt och solidariskt i enlighet med det som föreskrivs i artikel 2 i de allmänna villkoren. Enligt denna bestämmelse är kontrahenterna gemensamt och solidariskt ansvariga gentemot kommissionen för varje försummelse i fullgörandet av avtalet som någon av dem gör sig skyldig till.

69. Det har alltså fastställts att varje kontrahent gentemot kommissionen förbundit sig att fullgöra alla avtalsförpliktelser. Genom att skriva under avtalet har kontrahenterna helt frivilligt godtagit principen om att kommissionen inte skall bära risken för att någon av dem, oavsett orsak, inte fullgör sina förpliktelser.

70. Såsom redan anförts ovan har MPR, i sin egenskap av samordnare och kontrahent, inte fullgjort de förpliktelser som följer av avtalet för dennes del. Jag anser att företaget särskilt brutit mot bestämmelserna i artiklarna 2.2 och 5.1 i avtalet samt artikel 17.2.a i de allmänna villkoren, vilket medför att kommissionen har kunnat säga upp avtalet med stöd av artikel 8 i de allmänna villkoren. I förevarande fall har det fastställts att kommissionen kan kräva MPR och de andra kontrahenterna solidariskt för MPR:s försummelse. Utbetalningen av förskottet till MPR har också för IST utlöst förpliktelsen att i egenskap av

6 — IST bestrider heller inte varken det förskotterade beloppet eller räntebeloppet.

medpart återbetala detta förskott för det fall att åtagandena inte infrias. [7]

71. Varken den grund för bestridande som IST åberopat, nämligen att företaget fram till oktober 1993 inte kände till att ett förskott hade utbetalats, eller dess påstående om att man aldrig erhållit ett visst belopp i förskott från MPR, förändrar detta. I artikel 4.3 andra meningen i avtalet föreskrivs uttryckligen just beträffande förskottet, att kommissionen inte kan hållas ansvarig för det fall att samordnaren inte har överfört de andra kontrahenternas respektive andel av det förskott den erhållit till dem.

72. Avtalet tillhandahåller endast ett sätt för IST att undkomma solidariskt ansvar för förskottets återbetalning. I artikel 2 sista meningen i de allmänna villkoren stadgas att en kontrahent inte hålls ansvarig för återbetalningen av det finansiella stöd som betalats ut av kommissionen i enlighet med artikel 8.4 i de allmänna villkoren, om han på ett för kommissionen godtagbart sätt kan visa att han inte medverkat till försummelsen, samt om han i övrigt uppfyller de rekvisit som avses i artikel 1.4 i de allmänna villkoren. Nedan skall således utredas huruvida IST i föreliggande fall uppfyller dessa rekvisit.

7 — Se i detta hänseende dom av den 25 februari 1999, kommissionen mot Cascina Laura och Gariboldi, punkt 23 (ovan fotnot 3).

73. För att uppfylla det första rekvisitet skulle IST rimligen behöva övertyga kommissionen om att företaget inte medverkat till att MPR inte fullgjort avtalet.

74. Kommissionen anklagar IST för att ha brustit i aktsamhet under de första månaderna efter avtalets undertecknande eftersom företaget, i sin egenskap av kontrahent, inte kände till vissa för projektet betydelsefulla fakta och eftersom det tog viss tid för kontrahenterna att komma överens om hur arbetena skulle utföras. Kommissionen vitsordade detta till trots, under den muntliga förhandlingen, att IST hade handlat i god tro vid avtalets utarbetande. Kommissionen bestrider inte heller att det i hög grad låg i IST:s intresse att projektet genomfördes. Enligt min mening är det dock, vid sidan av detta, än mer betydelsefullt att IST författat åtskilliga skrivelser och fax, daterade den 25 januari, den 19 februari, den 22 juni och den 20 juli 1993, av vilka det framgår att företaget regelbundet anmodat MPR att påskynda genomförandet av projektet och att fullgöra avtalsförpliktelserna. Dessutom framgår det av en skriftlig not, daterad den 13 juni 1994, och skriven av MPR till IST, att den senare kunde utgå från att MPR, åtminstone fram till det datumet, hade för avsikt att fullfölja projektet.

75. Jag anser att IST därigenom rimligen har övertygat kommissionen om att företaget inte medverkat till MPR:s försummelse.

76. Det andra rekvisit som framgår av artikel 2 i sista meningen i de allmänna villkoren, avser den informationsplikt som avses i artikel 1.4 i de allmänna villkoren.

77. IST:s resonemang om att företaget inte kan anses vara bundet av denna informationsplikt eftersom den endast avser samordnaren grundas, enligt min mening, på en felaktig tolkning av bestämmelsen. Den första delen av artikel 1.4 i de allmänna villkoren ålägger samordnaren att, å kontrahenternas vägnar, underrätta kommissionen om att arbetet påbörjats inom ramen för projektet. I den andra delen av denna klausul föreskrivs emellertid att varje kontrahent omedelbart skall underrätta kommissionen om slutförande av eller avbrott i arbetet, samt varje händelse eller omständighet som på ett väsentligt sätt kan tänkas inverka på avtalets fullföljande. Sistnämnda förpliktelse som följer av artikel 1.4 i de allmänna villkoren, gäller alltså även för kontrahenten IST.

78. Jag anser att IST, genom de uppgifter man lämnat, inte visat att företaget fullgjort denna förpliktelse. För detta skulle det ha behövt bevisa att det utan dröjsmål hade underrättat kommissionen om de svårigheter som uppkom vid projektets genomförande.

79. Enligt min mening har tre faktorer varit av avgörande betydelse för IST i detta hänseende: mottagandet av två skrivelser från kommissionen, daterade den 20 oktober 1993 respektive den 7 juli 1994, samt den yttersta frist fram till den 31 december 1994 som kommissionen beviljade för avtalets fullgörande i den sistnämnda skrivelsen.

80. Den första av faktorerna var mottagandet av kommissionens skrivelse till kontrahenterna av den 20 oktober 1993, i vilket kommissionen konstaterar att projektets genomförande ännu inte hade påbörjats och att MPR hade använt det förskotterade beloppet för fel ändamål.

81. IST bestrider inte att företaget under tiden från och med den 1 januari 1993 då avtalet trädde i kraft till dess att man mottog skrivelsen av den 20 oktober 1993, inte tog några initiativ till att underrätta kommissionen om dröjsmålet i projektets genomförande. Enligt egen utsaga kände man fram till nämnda tidpunkt heller inte till de problem som uppstått hos MPR. Företaget påstår sig under denna period endast ha uppmanat MPR att avtalsenligt genomföra projektet. IST påstår sig under denna fas ha uttryckligen frågat MPR om kommissionen hade betalat ut förskottet, vilket denne besvarade nekande.

82. Det hade, enligt min mening, då varit naturligt för IST att omedelbart ta kontakt

med kommissionen. Man borde redan då med ledning av egna erfarenheter av MPR ha insett att projektets genomförande skulle komma att drabbas av förseningar. Man borde också ha ifrågasatt MPR:s påstående om att kommissionen ännu inte betalat det avtalsmässiga förskottet. Om så verkligen hade varit fallet skulle kommissionen nämligen ha brustit i sina förpliktelser enligt artikel 17.2.a i de allmänna villkoren.

83. Därmed råder det ingen tvekan om att IST, alltsedan mottagandet av skrivelsen av den 20 oktober 1993, kände till kommissionens anklagelser gentemot MPR och de försummelser den senare gjort sig skyldig till vid fullgörandet av sina avtalsförpliktelser.

84. Jag anser att den andra, för IST:s del, betydelsefulla tidpunkten är den då företaget mottog kommissionens skrivelse av den 7 juli 1994, i vilken kommissionen, med hänsyn till de särskilda omständigheterna, ger kontrahenterna MPR och IST en sista chans att fullgöra deras avtalsförpliktelser före den 31 december 1994.

85. IST har försökt visa att företaget under tiden från det att det mottagit skrivelsen av den 20 oktober 1993 till dess det mottagit den av den 7 juli 1994, i två omgångar vänt sig till kommissionen och informerat den om de uppkomna problemen.

86. IST påstår inledningsvis att företaget varit i kontakt med en företrädare för GD XVII och Thermie-programmet vid generalstyrelsen för energi i Portugal, nämligen Virginia Correia. IST lär ha informerat henne om de dröjsmål som orsakats av MPR och bett henne utöva påtryckningar mot MPR för att få detta företag att återbetala förskottet. Man lär dessutom ha försökt hitta en ny partner till projektet med hjälp av generalstyrelsen för energi.

87. Kommissionen har emellertid anfört att en sådan "företrädare för GD XVII" aldrig har existerat, och att Virginia Correia antagligen är en nationell tjänsteman som företräder Republiken Portugal i en kommitté som inrättats inom ramen för Thermie-programmet. Enligt kommissionen kan Virginia Correia omöjligen ha företrätt kommissionen, varken rent allmänt eller i samband med avtalet. Denna del har inte bestridits av IST under den muntliga förhandlingen, men företaget har gjort gällande att det utgått från att Virginia Correia skulle vidarebefordra den aktuella informationen till ansvariga tjänstemän på kommissionen.

88. Detta påstående från IST kan, enligt min mening, inte anses trovärdigt och är helt otillräckligt för att den informationsplikt gentemot kommissionen som avtalet ålägger kontrahenterna om problem uppkommer, skall anses tillgodosedd.

89. Vidare åberopade IST en förteckning över namn på fem tjänstemän som arbetar

på kommissionens GD XVII och vilka företaget haft telefonkontakt med under den aktuella perioden. Under dessa kontakter framförde IST att företaget hade för avsikt att fullfölja projektet i Portugal efter det att det belopp som uppburits av MPR återbetalats.

90. Denna bevisning framstår som alltför svag. Utan konkreta kompletterande uppgifter kan man inte veta om den information som påstås ha lämnats gjorde det möjligt att fastställa exakt vilka problem som hade uppkommit i samband med projektets genomförande. Dessutom har IST inte bestridit kommissionens påpekande om att en av de fem tjänstemännen inte längre arbetar på GD XVII, vilket inte ökar trovärdigheten beträffande påstådda kontakter. Det hade dessutom varit naturligt för IST att formulera de ifrågavarande problemen i skrift och underrätta kommissionen om dem genom rekommenderat brev. Den informationsplikt som avses i artikel 2.2 första meningen, friskrivningsklausulen och IST:s solidariska ansvar sammantagna medför att denna formalitet är obligatorisk.

91. IST har följaktligen inte på ett övertygande sätt kunnat visa att företaget, under perioden som inföll från slutet av oktober 1993 till början av juli 1994, underrättat kommissionen om de uppkomna problemen. Trots detta gav kommissionen, i sin skrivelse av den 7 juli 1994, kontrahenterna ännu en chans att fullgöra deras förpliktelser.

92. Under den period som inföll från början av juli 1994 till slutet av december 1994, borde IST klart ha insett att kommissionens tålamod beträffande avtalets fullföljande var slut, samt att den 31 december 1994 utgjorde en yttersta frist om projektet skulle räddas. Om detta misslyckades skulle en uppsägning av avtalet vara oundviklig. Dessutom borde IST klart ha insett att MPR hade blivit en lika otillräknelig avtalspartner som projektsamordnare. MPR infriade inte de löften som företaget hade lämnat, och det förskott som betalats ut av kommissionen användes inte för ändamål som föll inom ramen för projektet. Om IST, med beaktande av sina avtalsförpliktelser och i synnerhet ordningen för det solidariska ansvaret, redan under föregående fas borde ha underrättat kommissionen skriftligen och med rekommenderat brev om sakernas tillstånd vad beträffar avtalets fullgörande, så ägde detta giltighet i än högre grad under denna senare fas. I sin skrivelse av den 7 juli 1994 uppmanade kommissionen uttryckligen kontrahenterna ännu en gång att informera om eventuella problem.

93. IST har dock inte på något sätt visat att företaget underrättat kommissionen om de problem som uppstått under 1994 års andra hälft. Företaget har inte ens gjort några ansträngningar i denna riktning.

94. IST underrättades vidare om avtalets slutgiltiga uppsägning genom en skrivelse från kommissionen av den 7 juni 1995. Det var inte förrän i en skrivelse till kommis-

sionen av den 17 juli 1995, som IST tog avstånd från MPR:s uppträdande. I denna skrivelse riktade IST kommissionens uppmärksamhet på sin aktiva medverkan till projektet. Företaget uppgav att det aldrig erhållit någon ekonomisk ersättning från MPR och överlastade allt ansvar för projektets misslyckande på MPR.

95. Med ledning av det föregående, drar jag slutsatsen att IST, under perioden som inföll från oktober 1993 till juli 1995, inte omedelbart informerade kommissionen, i enlighet med bestämmelserna i artikel 2 sista meningen och artikel 1.4 i de allmänna villkoren sammantagna, om de problem som uppkommit då projektet skulle genomföras. Företaget har därmed förbrukat möjligheten att hävda sin oskuld gentemot kommissionen och undkomma det solidariska ansvaret, genom att tydligt och i skrift, så som det gjort i skrivelsen av den 17 juli 1995, ange vilka problem som förelåg, varför dessa hade uppkommit och på vilket sätt det hade gjort allt i sin makt för att fullgöra avtalsförpliktelserna. En sådan reaktion hade varit än mer naturlig eftersom företaget påstår sig vara en professionell samarbetspart med erforderlig erfarenhet av projekt som delvis finansieras av Europeiska unionen.

96. Enligt min mening, kan IST:s yrkanden inte bifallas med stöd av dess hänvisning till den friskrivningsklausul som avses i artikel 2 sista meningen i de allmänna villkoren redan på grund av det ovanstående.

97. I andra hand har IST invänt att kommissionen i förevarande fall inte, med stöd av portugisisk rätt, kan åberopa IST:s solidariska ansvar för att få till stånd ett beslut som förpliktar det senare att återbetala förskottet inklusive ränta.

98. I detta avseende erinras inledningsvis om artikel 8.4 i de allmänna villkoren. I denna föreskrivs att solidarisk betalning skall omfatta det förskotterade beloppet. Bestämmelsen ger dessutom kommissionen rätt att kräva betalning av ränta från och med den dag då MPR erhöll förskottet.

99. Vidare kan det fastslås att gäldenärernas solidariska ansvar i sig, sådant det tillämpas för kontrahenterna i enlighet med i synnerhet artikel 2 i de allmänna villkoren, inte strider mot portugisisk rätt.

100. Enligt artikel 512.1 CC är en förpliktelse att anse som en solidarisk sådan då samtliga gäldenärer var för sig svarar för hela åtagandet och då de övriga gäldenärerna frias från sitt ansvar när någon av dem betalar. I enlighet med artikel 517.1 CC hindrar inte det solidariska ansvaret borgenären från att kräva alla de solidariskt ansvariga gäldenärerna samtidigt. I artikel 519.1 CC föreskrivs att borgenären

har rätt att kräva vem som helst av gäldenärerna på betalning av hela eller en del av fordran, oavsett om den av borgenären utkrävda andelen är proportionellt sett riktig. Om borgenären inlett ett rättsligt förfarande gentemot någon av gäldenärerna avseende hela prestationen eller en del därav, kan den förre emellertid inte längre kräva de övriga gäldenärerna på den del han redan krävt hos den förste gäldenären, utom då insolvens eller risk för insolvens förelegat hos svaranden eller för det fall borgenären beroende på annan omständighet inte kunnat utfå fullgörelse från förstnämnda gäldenär.

101. IST anför i huvudsak att kommissionen, genom att söka fullgörelse hos alla kontrahenter samtidigt i ansökan, har avstått från möjligheten att hålla varje kontrahent solidariskt ansvarig för hela fordran.

102. Jag anser att detta synsätt grundas på en felaktig tolkning av artikel 519.1 CC. I denna bestämmelse stadgas nämligen att borgenären kan kräva fullgörelse av förpliktelsen hos varje gäldenär, men att borgenären avsäger sig sin rätt att åberopa solidariskt ansvar gentemot de övriga gäldenärerna endast om han dessförinnan krävt den förste gäldenären *på rättslig väg*. Så har icke varit fallet i förevarande mål. Kommissionen sände en anmodan att betala till MPR den 11 november 1995, vilket bör ses som en ansats till att vidta rättsliga åtgärder. Detta framgår också av de förelägganden som kommissionen skickat till MPR den 10 mars och den 4 juli 1997. I dessa två skrivelser förvarnar kommissionen om att man kommer att vidta rättsliga åtgärder om förskottet inte återbetalas i tid. Det är först i och med förevarande förfarande vid domstolen som tvisten har blivit föremål för rättsliga åtgärder.

103. Det strider följaktligen inte mot portugisisk rätt att kommissionen, i enlighet med klausulerna i avtalet, och i sin egenskap av borgenär, genom förevarande framställan, kräver kontrahenterna solidariskt på återbetalning av förskottet, också efter det att man skickat ut påminnelser och förelägganden till MPR.

104. Slutligen har IST åberopat artikel 520 CC som grund för att undkomma förpliktelsen att betala upplupen ränta till kommissionen.

105. Artikel 520 CC lyder som följer: "Om prestationen inte kan fullgöras på grund av en omständighet som är hänförlig till en av gäldenärerna, skall alla gäldenärer solidariskt svara för värdet av denna prestation. Det är dock endast den av gäldenärerna till vilken försummelsen kan hänföras som svarar för att skadan ersätts; för det fall detta gäller för flera av gäldenärerna skall dessa vara solidariskt ansvariga."

106. IST vidhåller att företaget inte kan hållas ansvarigt för betalning av skadestånd i form av ränta, eftersom det inte medver-

kat till avtalsbrottet och eftersom det har fullgjort sin informationsplikt gentemot kommissionen i överensstämmelse med artikel 2 i de allmänna villkoren.

107. Det råder inget tvivel om att den ränta kommissionen kräver skall anses som ersättning för skada enligt artikel 520 CC. för att skadan till fullo ersätts, så som det föreskrivs i den sista satsen i artikel 520 CC. Omständigheten att MPR måhända gjort sig skyldig till en allvarligare försummelse inom ramen för avtalsbrottet än IST saknar betydelse när det gäller den senares rättsliga ställning gentemot kommissionen. Frågan om culpa kan aktualiseras i ett förfarande, där kärnan i tvisten utgörs av de förpliktelser kontrahenterna har kommit överens om i ett gemensamt avtal.

108. IST:s påståenden kan behandlas i korthet. Det framgår av det ovan sagda att jag är av den uppfattningen att både MPR och IST har bidragit till avtalsbrottet och därmed också till avtalets upplösning. När det gäller IST är det tillräckligt att konstatera att det inte fullgjort den förpliktelse som framgår av artikel 2.2 i de allmänna villkoren, om att i god tid informera kommissionen om förseningar i projektets genomförande. IST kan också klandras för att ha orsakat det ökade räntebeloppet. IST borde nämligen redan på ett tidigt stadium ha känt till de problem som fanns hos MPR och borde i vilket fall, och med stöd i avtalet, från och med augusti 1995, det datum då kommissionen definitivt sa upp avtalet, ha vetat att kommissionen skulle kunna kräva vem som helst av kontrahenterna på förskottet jämte ränta.

109. Även om IST aldrig erhöll något förskott, så är alla kontrahenter som ansvarar för att förpliktelsen inte fullgjordes, i detta hänseende solidariskt ansvariga

110. Enligt artikel 2.1 i rådets förordning (EG) nr 1103/97 av den 17 juni 1997 om vissa bestämmelser som har samband med införandet av euron [8], skall all hänvisning till ecun ersättas med en hänvisning till euron, till en omräkningskurs av 1 ecu för 1 euro.

VI — Rättegångskostnader

111. I enlighet med artikel 69.2 i rättegångsreglerna skall den part som tappar målet bära rättegångskostnaderna. Eftersom både MPR och IST å sin sida har tappat bör de i enlighet med kommissionens yrkande förpliktas att solidariskt betala rättegångskostnaderna.

8 — EGT L 162, s. 1.

VII — Förslag till avgörande

112. Jag föreslår att domstolen skall

1) genom tredskodom förplikta Manuel Pereira Roldão e Filhos, L.da, att solidariskt betala beloppet 357 813 euro och 185 833,78 euro i ränta per den 1 januari 1999, jämte ränta på kapitalbeloppet till dess att full betalning skett, till Europeiska gemenskapernas kommission,

2) genom tredskodom förplikta Manuel Pereira Roldão e Filhos, L.da, att solidariskt ersätta rättegångskostnaderna,

3) förplikta Instituto Superior Técnico att solidariskt betala beloppet 357 813 euro och 185 833,78 euro i ränta per den 1 januari 1999, jämte ränta på kapitalbeloppet till dess att full betalning skett, till Europeiska gemenskapernas kommission,

4) förplikta Instituto Superior Técnico att solidariskt ersätta rättegångskostnaderna.